

15.15x20.03	1	עמוד 22	ישראל היום! - כותרת	25/10/2021	79206474-9
המכללה האקדמית גליל מערב - 29100					

בועז סנג'רו

פאניקה אינה מתכון לאכיפת חוק

בשבועות האחרונים אנו עדים לניהול היסטרי של ההתמודדות עם הפשיעה בחברה הערבית. ראש הממשלה אמר "אנחנו מאבדים את המדינה"; שר המשפטים, שבמצע מפלגתו מודגשות זכויות החשודים והנאשמים, הבטיח: "אביא עוד חוקים כדי שנצליח במערכה נגד הפשיעה במגזר הערבי"; ושאר השרים לא התנגדו, לרבות חברי מרצ, אף שבמצעה מודגשות זכויות האדם. היכול כולל בינתיים שלושה צעדים הרסניים. האחד הוא שימוש בשב"כ, שלו סמכויות מיוחדות שנועדו למ" לחמה בטרור, נגד פשיעה של אזרחים. השני – החלטת להשתמש נגד אזרחים במעצר המנהלי, שלא מצריך הליך שיפוטי והצגת ראיות ושנועד למאבק בטרור. והצעד השלישי, החדש, הוא כוונה לשנות את החוק ולתת לשוטרים סמכות חיפוש בבתי האזרחים ללא צורך בצו שיפוטי, אלא על בסיס "חשד סביר" שבמקום החיפוש מצוי חפץ שעשוי לשמש ראיה לביצוע פשע. שימו לב: לא מדובר בחשד שמתבצע פשע – שאז יש לשוטרים סמכויות חיפוש ומעצר כבר כיום. בהתאם להצעה, במקום בדיקה שיפוטית מראש, שבסיומה לא יאושרו חיפושים לא מוצדקים, השוטרים יצעו חיפושים פולשניים בבתי האזרחים על בסיס ההערכות שלהם, שצפויות להיות לעיתים קרובות מוטעות לחלוטין, והבדיקה השיפוטית תוכל להתבצע רק לאחר מעשה, בבחינת כוסות רוח למת.

אי אפשר להעלים את הפשיעה במצב צבאי. נדרשת התמודדות מתוחכמת, ולא רק באמצעות המשפט הפלילי. טיפול במשבר כבמלחמה צפוי לפגוע בזכויות האזרחים

רבים טועים לחשוב שהעולם נחלק ל"טובים" ול"רעים": אנו "הטובים" שומרי החוק והם "הרעים" מפירי החוק, ומי עוויינים לתת למשטרה סמכויות נוספות, במחשבה המר טעית שתופעלנה רק כנגד "הרעים". אך כל אזרח צפוי למצוא עצמו או את אחד מילדיו חשוד בעבירה פלילית. ואז הסמכויות הדרקוניות תופעלנה נגדו. דוגמאות? מפ" גינים שספגו את נחת זרועותיהם של שוטרים חסונים, את עוצמת אלותיהם, את חשמל אקדחי ה"טייזור" שלהם ואת מי הבואש; פרופסורית למשפטים שספגה לאחריה מכות משוטרים, שהגיעו לביתה בשל עוצמת המזיקה שהושמעה במסיבה שערכה הבת שלה; עולים מאתיופיה וילדיהם החד ויים את נחת זרועה של המשטרה ונעצרים לעיתים תכופות. לא סמכויות נוספות דרושות למשטרה, אלא ניהול נכון של משאביה העצומים ואכיפה יעילה גם בחברה הערבית. הפניית סמכויות חדשות לעבר הציבור הערבי היא מקוממת מוסרית, דמוקרטית, חוקית וחוקתית, ולא תיעצר שם.

היכול כולל בינתיים שלושה צעדים הרסניים. האחד הוא שימוש בשב"כ, שלו סמכויות מיוחדות שנועדו למ" לחמה בטרור, נגד פשיעה של אזרחים. השני – החלטת להשתמש נגד אזרחים במעצר המנהלי, שלא מצריך הליך שיפוטי והצגת ראיות ושנועד למאבק בטרור. והצעד השלישי, החדש, הוא כוונה לשנות את החוק ולתת לשוטרים סמכות חיפוש בבתי האזרחים ללא צורך בצו שיפוטי, אלא על בסיס "חשד סביר" שבמקום החיפוש מצוי חפץ שעשוי לשמש ראיה לביצוע פשע. שימו לב: לא מדובר בחשד שמתבצע פשע – שאז יש לשוטרים סמכויות חיפוש ומעצר כבר כיום. בהתאם להצעה, במקום בדיקה שיפוטית מראש, שבסיומה לא יאושרו חיפושים לא מוצדקים, השוטרים יצעו חיפושים פולשניים בבתי האזרחים על בסיס ההערכות שלהם, שצפויות להיות לעיתים קרובות מוטעות לחלוטין, והבדיקה השיפוטית תוכל להתבצע רק לאחר מעשה, בבחינת כוסות רוח למת. מדובר ברכבת רוהרת, שסובלת מהאצה עצמית ושקשה לעוצרה. נראה שהקברניטים נכנסו לפאניקה ומצפים באופן חובבני לפתרון "ובנג וגמרנו". אלא שהקרימינולוגיה מלמדת שהפשיעה קיימת בכל החברות ולאורך כל ההיסטוריה. אי אפשר להעלימה במצב צבאי, אלא נדרשת התמודדות מתוחכמת, ולא רק באמצעות המשפט הפלילי. טיפול במ" שבר הנוכחי כבמלחמה צפוי לפגוע פגיעות קשות ובלתי הפיכות בזכויות האזרחים ולגמד את הדמוקרטיה. ישראל ידעה גלי פשיעה רבים. בעקבות אחד מהם – התנקשויות בקרב עבריינים – נחקק חוק מאבק בארגוני פשיעה, שהוסיף סמכויות רחבות ומיותרות למשטרה, שגם קודם לכן היו לה סמכויות רחבות מאוד, שאת חלקן ירשנו מהמנדט הבריטי. מאז נחקק החוק ב"2003, אם המשטרה לא מצליחה להתמודד כראוי עם ארגוני פשיעה, הדבר אינו נובע מהיעדר סמכויות אלא מניהול כושל. אם היה מדובר

פרופ' סנג'רו הוא מייסד האתר "ביקורת מערכת המשפט הפלילי", ראש המכון לבטיחות במשפט הפלילי ומלמד במכללות האקדמיות גליל מערבי וספיר